

Nočníky mohou mít cenu zlata

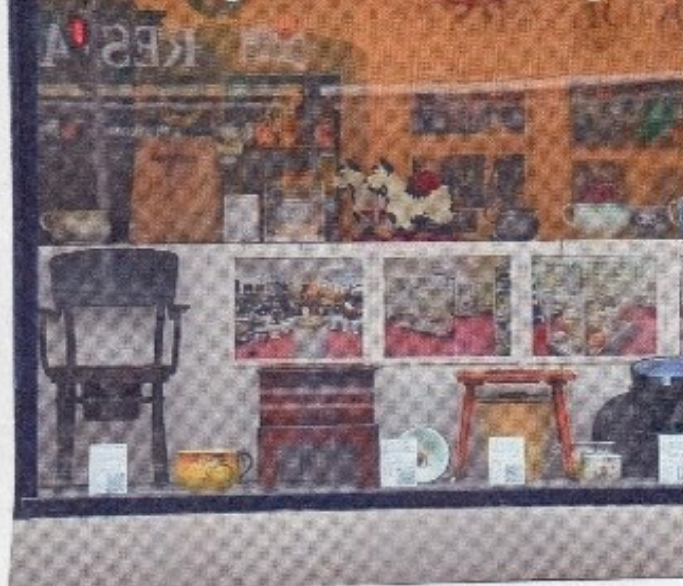
V nenápadném klasicistním domě ve Vyšehradské ulici sídlí teprve rok Muzeum nočníků a toalet, které se do Prahy přesunulo z třebotovské tvrze. Tam také před lety při její rekonstrukci začal příběh sběratelů, manželů Jana a Renáty Sedláčkových.

Nočníky se odjakživa vyrábí i jako dětské miniatury.

Muzeum nočníků a toalet

2000 exponátů na 400 m² plochy

Největší expozice na světě

Výloha Muzea nočníků při náhodné cestě Vyšehradskou ulicí leckoho překvapí.

Blanka Kovaříková

Během obnovy středověké tvrze totiž objevili zbytek kamenného záchodu, převětu, o němž jim posléze znalci řekli, že se jedná pravděpodobně o vůbec nejstarší dochovaný středověký záchod na našem území. Dosud si prvenství držel převěť na Přimdě.

„Tehdy se zrodil zájem mého manžela o historii hygieny,“ vzpomíná Renáta Sedláčková.

Dále, od hradu dále

Renáta se rozhodla partnera v jeho nové zálibě podporovat. K různým příležitostem proto dostával od ní i od přátel nočníky, až se z toho vyvinula sběratelská vášně.

„První výstavu nočníků a toalet jsme připravili ve Vodárenském muzeu v Podolí. Začali jsme objíždět starožitnictví, sledovat aukce, inzeráty. K dnešnímu dni máme asi 2000 exponátů a kvůli nim jsme zrekonstruovali dům

a ve dvou podlažích je vystavujeme,“ říká spoluzakladatelka muzea.

V roce 1596 sestavil John Harrington první water-closet pro královnu Alžbětu

„K historii hygieny není příliš písemných podkladů, takže je poměrně náročné dobrat se věrohodných informací. Nejstarší civilizací, která řešila problematiku záchodů, byla minojská kultura před třemi tisíci lety. Minojský palác měl kromě spousty místností i koupelny s teplotelská vásaň.

„K historii hygieny není příliš písemných podkladů, takže je poměrně náročné dobrat se věrohodných informací. Nejstarší civilizací, která řešila problematiku záchodů, byla minojská kultura před třemi tisíci lety. Minojský palác měl kromě spousty místností i koupelny s teplotelská vásaň.

Měděný pocinovaný nočník pochází z Anglie 17. století.

vzdušným vytápěním, přepychové vany a vedle nich odvodňované klozety. Díky dostatku vody ve studních byly v podlahách odtoky, které končily mimo obytné prostory.“

Nejhorší situace v oblasti hygieny nastala ve středověku, kdy se lidstvo přiblížilo svému hospodářskému zvrátnění. Vykonávat potřebu se chodilo do přírody, do chléva nebo na dvůr ke hnojišti. Dvorce na vyšší úrovni měly u hnojiště vystavěný malý dřevěný domeček. V noci posloužily nočníky zastrčené pod postelí.

Panstvo na hradech a tvrzích používalo již zmíněné kamenné převěty, které byly předsazeny v arkýři na krakorcích na obvodové zdi domu. Odpad padal do hradního příkopu. Odtud vznikla věta „Dále, od hradu dále.“

Královské audience na stoličce

Teprve renesance přinesla zlepšení. V roce 1596 sestavil John Harrington pro královnu Alžbětu první water-closet. Tvořila jej nádržka na vodu, vypouštěcí trubky, prkenné sedátko, trubky z nádržky, odpadu a výtoku do žumpy. Voda se dovnitř vpouštěla ventilem a trys-

Porcelánový nočník s víkem je z Japonska z pol. 19. století.

- Víte, že na 22. březen připadá Světový den vody? V Muzeu nočníků ho oslaví výstavou na téma voda a ekologie.
- Vernisáž další výstavy chystají na Muzejní noc 13. června, kdy představí nočníky výtvarně ztvárněné třicítkou známých osobností, které budou v následné aukci vydraženy ve prospěch nadačního fondu Mathilda.

kala tak, že omyla celou plochu. Na svých cestách Alžběta používala cestovní stoličky ve tvaru lodního kufru.

Ovšem takový francouzský král Ludvík XIV. nikdy záchod nepoužil, jen svou stoličku a podobně i jeho syn a vnuk, Ludvík XV. na stoličku udělal i audience. Po skončení napoleonských válek roku 1815 nastaly v celé Evropě velké změny. Zlom feudální společnosti znamenal pro měšťanstvo přiblížení se ke šlechtě. Vytvářel se nový styl interiérů a rostly nároky na hygienu.

Vznikaly nové typy nábytku a masově se rozšířily i přenosné klozety zabudovávané do truhel, židlí, křesel. I pro noční vázy nebyly nočníky se vymýšlely rozličné skříňky. Objevil se také toaletní papír, který ovšem třeba v Číně znali už od 6. století. Tenké hedvábné papírky byly složené jako knížka, probité hřebíčkem a mohly se zavěsit i na stěnu. Do té doby se na utírání používalo všelicos – listí, mech, tráva, seno či textilie.

Dojemné příběhy

Je neuvěřitelné, co všechno se manželům Sedláčkovým podařilo vypátrat o tak zdánlivě banálním předmětu, jako je nočník. Při jejich prohlídce až oči přecházejí nad tou krásou a rozmanitostí.

Nejcennější je kousek zhotovený pro Napoleona Bonaparta kolem roku 1815. Má tvar klasické antické vázy se dvěma držadly a je z kameniny v barvě cukrové třtiny. Vyrobita jej manufaktura Tew Purk v Oxfordshiru, jenže francouzský vojevůdce si jej nakonec do svého vyhnání na ostrov Svatá Helena nevezl. Jeho nepřítel vznesl námitky, že koupelňová sada pů-

sobí pro poraženého příliš vznošně. V roce 2005 byla noční váza pro Napoleona dána do dražby londýnské aukční síně Bonhams, odkud ji manželé Sedláčkoví získali do své sbírky. Jistě netřeba dodávat, že má cenu zlata...

Snad nejdojemnější příběh provází krásnou toaletní soupravu s nočníkem z mléčného opalinového skla, vyrobenou skláři v oblasti Nového Boru kolem roku 1860.

Záchodové mísy mívaly krásné dekory a doplňovala je dřevěná schránka se splachovadlem.

„Jelikož se nočníky z foukaného skla běžně nevyráběly, usuzuji, že šlo patrně o soukromou kolekci místního skláře.“

Souprava byla používána v rodině slečny Kamily, která žila ve Varnsdorfu a v roce 1943 pracovala v továrně, kam byla zároveň na práci totálně nasazená Milada Trubová. Z dívek se staly nerozlučné přítelkyně. Na konci války se Kamila zamilovala do amerického vojáka, v roce 1946 se za něj vdala a odjela s ním do USA. Toaletní soupra-

vu si odvezla s sebou. Žila v Chicagu, kde byla početná česká komunita,“ vypráví.

Někdy mate stejný dekor použitý na toaletních a jídelních soupravách

„Její kamarádce z mládí, již vdané paní Miladě Trubové-Fialové, se podařilo za ní emigrovat v roce 1968. Kamila před svou smrtí v roce 1976 věnovala Miladě část svých osobních věcí včetně této soupravy.“

Ta ji měla vystavenou v koupelně pro hosty až do roku 2006, kdy ji získal po jejím úmrtí syn Jan. V roce 2011 dal předměty do aukce, nám se podařilo je koupit a po 60 letech vrátit do vlasti.“

Do kostela s omáčníky

Často jsou s nočníky spojené veselé příběhy. Není divu, že se využívají i jako renesanční dary k nejrůznějším příležitostem.

Například ve Francii existuje tradice svatebních nočníků, v nichž se novomanželům přináší po svatební noci jídlo – bývá to banán, čokoláda, kaštiny, červené víno, chléb i koření.

Kuriozitou jsou dámské nočníky ve tvaru omáčníku, tzv. bourdaloue. Iméno dostaly po francouzském jezuitovi Louisi Bourdalouovi ze 17. století, který proslul poutavými, ale údajně až čtyl hodinovými proslovy. Aby jeho obdivovatelky nemusely odcházet na toaletu,

brały si s sebou do kostela omáčníky, do nichž mohly pod svými širokými sukněmi vyko-

nat potřebu ve stoje přímo v chrámu páně.

Porcelánky se nápadu chopily a začaly vyrábět nádoby podobného tvaru. Někdy mate i stejný dekor na nádobí i na toaletních soupravách, takže se jednotlivé předměty dají lehce zaměnit... ■